

İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi
Investigate the assertiveness scores of the 5th grade students according to the several variables

Bünyamin ATEŞ**

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarını bazı değişkenlere göre incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum il merkezinde 2011–2012 eğitim-öğretim yılında eğitim gören 270’i kız, 301’i erkek olmak üzere toplam 571 ilköğretim 5.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Topukçu (1982) tarafından geliştirilen atılganlık ölçeği ve araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin atılganlık puanlarının bazı değişkenlere göre (parçalanmamış aileye sahip olup – olmaması, sınıftaki öğrenci sayısının az - çok olması, yakın arkadaşın olup – olmaması ve sosyal etkinliklere katılıp – katılmaması) anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca yapılan çalışma sonucuna göre öğrencilerin atılganlık puanları akademik yönden başarılı olup – olmamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atılganlık, öğrenci, ilköğretim

Abstract

The purpose of this study is to investigate the assertiveness scores of the 5th grade students according to the several variables. The study group consists of the total number of 571, of whom 270 of them are girls, and 301 of them are boys studying in 2011-2012 Education Year. In the study, “Personal Data Form” which has been developed by the researcher, and assertiveness measurement test developed by Topukçu(1982) have been utilized. In the process of analysis, independent groups t test has been used. The data acquired during the research of the investigation of the 5th grade students’ assertiveness scores in terms of several variables has been analyzed using t test. As a result of the study, it has been found out that assertiveness scores of the students vary in accordance with the several variables (having broken up family, the number of the students, having close friends, participating in social activities). Besides , according to results, academic success do not differentiate meaningfully in terms of their assertiveness scores.

Key words: Assertiveness, students, elementary

GİRİŞ

** Arş. Gör. , Erzincan Üniversitesi , Bunyaminates81@gmail.com

İnsanlar hem kendi milli kültürlerine uygun hem de tüm dünyaya uygun evrensel davranışlar edinme gibi bir problemi çözme çabasındadırlar (Akbaba, 1994). İnsanoğlu, fiziksel, duygusal, bilişsel ve diğer birçok açılardan gelişmek ve yaşamını devam ettirmek için diğer insanlara ihtiyaç duyar. Sosyal bir varlık olarak tanımlanan insanın diğer insanlarla ilişki içinde olması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu ilişkilerin olumlu olması ancak karşılıklı hakların korunması ve bu haklara saygı duyulması ile gerçekleşmektedir. Bireylerin başkalarının haklarını koruması gerektiği kadar kendi haklarına da sahip çıkması istenen bir davranıştır (Acar ve diğ. 2008).

Bireyler ilişkilerini sürdürürken üç temel davranışta buldukları söylenebilir. Bunlar atılgan, atılgan olmayan(çekingen), saldırgan davranıştır. Atılgan davranış saldırgan ve atılgan olmayan davranış arasında yer alır.

Birçok insan atılganlık ile saldırganlığı birbirine karıştırır. Atılganlık ile saldırganlık arasındaki en önemli fark şu şekilde ifade edilebilir. Saldırgan kişi başkalarının haklarını ihlal eder, atılgan kişi ise bunu yapmaz(Voltan, 1980). Bu üç davranış şekli şöyle örneklendirilebilir: Bir kişinin kuyrukta sıra beklediği düşünülürse; önüne izinsiz olarak birisi geçtiğinde, kişi eğer kızdığı halde sesini çıkarmazsa, çekingen davranmış olur; eğer bu kişiyle kavga ederse saldırgan davranmış olur; eğer bu kişiye kuyruğun sonuna geçmesi gerektiğini uygun bir dille söylerse atılgan davranmış olur (Dökmen, 1995).

Bireyin sosyal ilişkileri açısından önemli bir sosyal beceri olan atılganlık kavramıyla ilgili alanyazında farklı açıklamalar ve tanımlamalar yapılmıştır. Voltan (1980), “assertiveness sözcüğünün Türkçe’de tam karşılığının bulunmamasına rağmen; iddialı, atılgan, girişken, kendini ortaya koyan sözcüklerinin ‘assertiveness’ sözcüğünün bir kısmını karşıladığını bildirmiştir. ‘Assertiveness’ sözcüğü Türkçe’de ‘atılganlık’ ile karşıladığını” belirtmektedir. Alberti ve Emmons (2002), bir davranış biçimi olarak kabul edilen atılganlık kavramını; “bireyin hem kendisinin hem de çevresinde kilerinin haklarına saygı göstererek olumlu ve olumsuz düşüncelerin açık ve dürüstçe ifade edebilmesini, kendi duygu, davranış ve düşüncelerinin sorumluluklarını kabullenebilmesi” olarak tanımlamaktadırlar.

Langrish (1981), Oxford İngilizce sözlüğünde “assertive sözcüğünün karşılığının; ‘The action of stating positively’ olumlu ifade edilen eylem, ‘declaring or claiming’; açıkça söylemek veya iddia etmek” ol-

duğunu bildirmiştir. Langrish (1981) atılganlık kavramını, “her bireyin temel hakları olduğu düşüncesine dayanır ve atılgan davranışın amacı, bireyin diğerlerinin haklarını çiğnemenen, kendi insanca haklarını kullanabilmesi” olarak tanımlamaktadır.

Alanyazında ki tanımlardan hareketle atılganlık şöyle tanımlanabilir: Bireyin kendisinin ve başkalarının haklarının farkında olabilmesi ve bunu davranışa dönüştürebilme becerisidir.

Lazarus (1973), atılgan davranışın birbirini tamamlayan dört özelliği olduğunu belirterek, bu özellikleri şöyle sıralamıştır; 1. Hayır diyebilme yeteneği, 2. İsteyebilme, ricada bulunabilme yeteneği, 3. Olumlu ve olumsuz duyguları ifade edebilme yeteneği, 4. Bir davranışı başlatabilme, sürdürebilme ve sona erdirebilme yeteneği.

Alberti ve Emmons (2002)’a göre atılgan davranış kendini ifadeye dayalıdır, başkalarının haklarına saygı göstermektir, bir ilişkide ilgili her iki tarafın eşitliğine ve yararına güdümlüdür, duyguların, hakların, gerçeklerin, görüşlerin, ricaların ve sınırların söze dökülmesidir, iletilmek istenen mesaj için göz teması, ses, vücut duruşu, yüz ifadesi, el ve vücut hareketleri, mesafe, zamanlama, akıcılık ve dinleme gibi dil dışı öğelerden yararlanmaktadır, evrensel değil, kişiye ve duruma özgüdür, toplumsal sorumluluk üslenmektir ve insanın doğasında yoktur, öğrenilir.

Bu bağlamda atılgan davranışa katkıda bulunan önemli öğeler şöyle sıralanabilir: *Göz teması*, kişiyle konuşurken, onunla etkili iletişim kurabilmek ve söylenenlerin içten olduğunu anlatabilmek için, o kişiye onu rahatsız etmeyecek dozda doğrudan doğruya bakmak. *Vücut duruşu*, kişi ile konuşurken doğrudan doğruya onun yüzüne bakmak, dik oturmak onunla ilgilenildiğini gösterir. Omuzları büzüp oturmak daha çok çekingenliğin, arkaya kaykılarak oturmaksa karşıdakinin dikkate alınmadığının ifadesidir. *Mesafe/ Fiziksel temas*, bir insanla arada korunan mesafe iletişimi büyük ölçüde etkiler. İnsanlar sıkışık bir kalabalığın içinde değillerse çok yakın durmak, oturmak veya dokunmak ilişkinin mahrem olduğunu düşündürür. *El ve vücut hareketleri*, doğal bir şekilde yapılan el ve vücut hareketleri konuşmacının açık, kendine güvenli ve spontan olduğunu gösterir. *Yüz ifadesi*, mesajın etkili olması için, yüz ifadesinin de ona uygun olması gerekir. *Ses tonu*, birey ses tonunu iyi ayarlamalıdır. Konuşurken kendine güvendiğini ileten, ancak üstünlük kurmayan bir ses tonu ile konuşmak gerekir. *Akıcılık*, her türlü iletişimde, söylemek istenilen şeyin karşı ta-

rafça anlaşılması için akıcı bir konuşma yapmak çok etkilidir. *Zamanlama*, duygular ifade edilirken rahatsız edilmeyecek bir yer ve zaman dilimi seçilmelidir. (Acar ve Whirter, 2000; Alberti ve Emmons, 2002).

Bireyler için önemli bir sosyal beceri olan atılganlıkla ilgili alanyazında ki araştırmalar incelendiğinde bireylerin atılganlık düzeylerinde etkili olan çeşitli değişkenlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Voltan, (1980) ve Deniz, (1997) yaptıkları araştırmalarda şehir alt kültüründen gelen öğrencilerin köy ve kasaba alt kültüründen gelenlerden daha atılgan olduklarını tespit etmişlerdir. Arı (1989) yaptığı çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az atılgan davranışlar gösterdiğini tespit etmiştir. Benzer sonuçlar Kimble ve diğ. (1984); Cooley ve Nowicki, (1984) tarafından da bulunmuştur. Atılganlık eğitiminin öğrencilerin atılganlık düzeylerini arttırdığı Yatağan, (2005); Bayraktutan, (2006); Uşaklı, (2006) ve Zengin, (2008) tarafından yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Benzer sonuçlar Waksman (1984); Hurt (1986); ve Mays (1996) tarafından da bulunmuştur.

Onur (2006) yaptığı araştırmada öğrencilerin atılganlık puanları yükseldikçe kaygılı bağlanma puanlarının düştüğünü bulmuştur. Soares (1984) yaptığı çalışmada atılganlık ile iletişim kaygısı arasında ters orantılı bir ilişki bulmuştur. Tan (2006) ise ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarıyla atılganlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Efe (2007) yaptığı araştırma sonucunda 14-16 yaş grubu bireylerin sosyal yetkinlik beklentisi ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Dinçer (2008)'de öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Segal (2005) yaptığı araştırma sonucunda atılganlık ile depresyon arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Ockey (2011) ise atılganlık düzeyi ile iletişim becerisi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki belirlemiştir.

Yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, atılganlık eğitiminin kişilerin atılganlık düzeylerini olumlu etkilediği ve bu etkinin uzun dönemli olduğu, atılganlık düzeyinin yüksek olmasının bireyler üzerinde olumlu bir etki yaptığı görülmüştür. Çocuklar sosyal çevrelerinde farklı yaşam becerileri kazanabilme, kendisi ve çevresiyle ilgili kararlar alabilme ve uygulayabilme çabası içindedirler. Alanyazında, sosyal becerinin ve iletişimin temelini oluşturan, sosyal ilişkilerde önemli davranış biçimlerinden biri olarak kabul edilen atılganlık, çocuğun

sağlıklı iletişim becerileri geliştirebilmesi açısından önemli görülmektedir. Ayrıca çocuklarda atılganlık düzeyinin düşük olması çocuğun sosyal çevreden soyutlanmasına, sağlıklı iletişim kuramamasına, iletişim kaygısı yaşamasına, öz saygısının, öz güveninin düşük olması gibi çeşitli olumsuz sonuçlara neden olabileceği düşünülmektedir.

Bu nedenle çocukların atılganlık düzeylerinde etkili olduğu düşünülen bazı değişkenlerle ilgili bilgi sahibi olmanın koruyucu ve önleyici çalışmalar için önemli olduğu, gerek anne-babalara gerekse eğitimcilere somut veriler sunmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarını bazı değişkenlere göre (parçalanmamış aileye sahip olup - olmama, sınıftaki öğrenci sayısı, yakın arkadaşın olup - olmaması, sosyal etkinliklere katılıp - katılmama, akademik başarı) incelemektir. Araştırmanın temel amacına paralel olarak şu alt problemlere çözüm aranmıştır.

1. Öğrencilerin atılganlık puanları parçalanmamış aileye sahip olup - olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Öğrencilerin atılganlık puanları sınıftaki öğrenci sayısının az - çok olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin atılganlık puanları yakın arkadaşın olup - olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin atılganlık puanları sosyal etkinliklere katılıp - katılmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin atılganlık puanları akademik yönden başarılı olup - olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarını bazı değişkenlere göre incelemeye yönelik tarama modelinde bir çalışmadır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, araştırmanın amacı doğrultusunda Erzurum il merkezinde 2011–2012 eğitim-öğretim yılında eğitim gören 270'i kız, 301'i erkek olmak üzere toplam 571 ilköğretim 5.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarını belirlemek için Topukçu (1982) tarafından ilkökullerine yönelik geliştirilen *atılganlık ölçeği* kullanılmıştır. Ölçek 45 maddeden oluşur. Ölçekte bazı maddelere 'evet', bazı maddelere 'hayır' cevabına 1 puan verilir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 45'dir. Ölçekten yüksek puan almak çocuğun atılgan davranışlar gösterdiğini ifade etmektedir. Ölçeğin güvenilirliği iki farklı yolla hesaplanmıştır. İki-yarım test güvenilirliği için Sperman Brown formülü ile hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .80 bulunmuştur. Ölçeğin geçerliliği için ölçüt-bağımlı geçerliliği hesaplanmıştır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlarla öğretmenlerin aynı öğrenciler hakkındaki kanıları arasındaki ilişkiye nokta çift serili korelasyon tekniği ile bakılmış korelasyon katsayısı .74 hesaplanmıştır. Öğrencilerin kişisel bilgilerini öğrenebilmek amacıyla da araştırmacı tarafından geliştirilen *Kişisel Bilgi Formu* kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Atılganlık ile ilgili ele alınan bağımsız değişkenlerin düzeylerine göre oluşturulan grupların bağımlı değişken puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı yorumlanırken p değeri ,05 kabul edilmiştir.

BULGULAR

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarının bazı değişkenlere göre incelenmesine yönelik yapılan araştırmada veriler t testi ile analiz edilmiş olup; elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

Öğrencilerin atılganlık puanlarının parçalanmamış aileye sahip olup – olmama durumuna göre analizi

	Aile	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Atılganlık puanı	Parçalanmamış	464	35,64	6,86	569	9,56	.000
	Parçalanmış	107	28,27	8,48			

Tablo 1’de bulunan t testi sonucuna göre öğrencilerin atılganlık puanları parçalanmamış aileye sahip olup – olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t(569)=9,56$; ($p < ,05$). Bu bulguya göre parçalanmamış aileye sahip öğrencilerin ($\bar{x}=35,64$) parçalanmış aileye sahip öğrencilere ($\bar{x}=28,27$) göre atılganlık puanları parçalanmamış aileye sahip olanlar lehinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin atılganlık puanlarının sınıftaki öğrenci sayısının az - çok olma durumuna göre analizi

	Öğrenci Sayısı	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Atılganlık puanı	N=30 veya düşük (Az)	337	37,92	4,45	569	16,44	.000
	N>30 (Çok)	234	28,99	8,40			

Tablo 2’de bulunan t testi sonucuna göre öğrencilerin atılganlık puanları sınıftaki öğrenci sayısının az – çok olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t(569)=16,44$; ($p < ,05$). Bu bulguya göre sınıftaki öğrenci sayısı az olan öğrencilerin ($\bar{x}=37,92$) öğrenci sayısı çok olan öğrencilere ($\bar{x}=28,99$) göre atılganlık puanları öğrenci sayısı az olanlar lehinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 3

Öğrencilerin atılgnlık puanlarının yakın arkadaşın olup – olmama durumuna göre analizi

	Yakın Arkadaş	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Atılgnlık	Var	398	36,16	6,28	569	9,58	.000
puanı	Yok	173	29,89	8,93			

Tablo 3’te bulunan t testi sonucuna göre öğrencilerin atılgnlık puanları yakın arkadaşın olup – olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır $t(569)=9,58$; ($p < ,05$). Bu bulguya göre yakın arkadaşları olanların ($\bar{x} = 36,16$) olmayanlara ($\bar{x} = 29,89$) göre atılgnlık puanları yakın arkadaşları olanlar lehinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 4

Öğrencilerin atılgnlık puanlarının sosyal etkinliklere katılıp – katılmama durumuna göre analizi

	Sosyal Etkinlik	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Atılgnlık	Katılır	355	36,63	5,22	569	10,17	.000
puanı	Katılmaz	216	30,37	9,45			

Tablo 4’de bulunan t testi sonucuna göre öğrencilerin atılgnlık puanları sosyal etkinliklere katılıp - katılmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır $t(569)=10,17$; ($p < ,05$). Bu bulguya göre sosyal etkinliklere katılanların ($\bar{x} = 36,63$) katılmayanlara ($\bar{x} = 30,37$) göre atılgnlık puanları sosyal etkinliklere katılanlar lehinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 5

Öğrencilerin atılgnlık puanlarının akademik yönden başarılı olup - olmama durumuna göre analizi

	Akademik Başarı	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Atılgnlık	Başarılı	507	34,40	7,65	569	1,18	.238
puanı	Başarısız	64	33,18	8,37			

(En az 2 ders)

Tablo 5’te bulunan t testi sonucuna göre öğrencilerin atılganlık puanları akademik yönden başarılı olup - olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır $t(569)=10,17;(p>,05)$. Bu bulguya göre akademik başarının atılganlık puanına anlamlı düzeyde etki etmediği görülmüştür.

SONUÇ

Öğrencilerin atılganlık puanları parçalanmamış aileye sahip olup – olmama durumuna göre incelenmiş, sonuç olarak parçalanmamış aileye sahip öğrencilerin atılganlık puanları parçalanmamış aileye sahip olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Parçalanmamış aileye sahip olanlar lehinde anlamlı bir şekilde farklılaşma vardır.

Öğrencilerin atılganlık puanları sınıftaki öğrenci sayısının az – çok olma durumuna göre analiz edilmiş, öğrencilerin atılganlık puanlarının sınıftaki öğrenci sayısı az olanlar lehinde anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sınıftaki öğrenci sayısı az olan öğrencilerin atılganlık puanlarının sınıftaki öğrenci sayısı çok olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin atılganlık puanları yakın arkadaşın olup – olmaması durumuna göre analiz edilmiş; öğrencilerin atılganlık puanlarının yakın arkadaşı olanlar lehinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin atılganlık puanları sosyal etkinliklere katılıp - katılmama durumuna göre incelenmiş; sosyal etkinliğe katılan öğrencilerin atılganlık puanları, katılmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Araştırma sonucunda sosyal etkinliğe katılanlar lehinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin atılganlık puanları akademik yönden başarılı olup –olmamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bu sonuca göre akademik başarının atılganlık puanına anlamlı düzeyde etki etmediği tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarının bazı değişkenlere göre incelendiği bu araştırma sonucunda ailesi parçalanmamış

öğrencilerin ailesi parçalanmış öğrencilere göre daha atılgan oldukları görülmüştür. Bu bağlamda araştırmacı tarafından yapılan alanyazın taramasında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Karakoyun (2011) yaptığı çalışmada öğrencilerin atılganlık puanlarında anne– babanın ayrı olup olmamasının anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak Biçer (2009) ve Uğurlu (1994) yaptıkları çalışmalarda parçalanmamış aileye sahip olanlar lehinde bir sonuç bulmuşlardır. Aile bütünlüğünün parçalanması çocukları olumsuz etkileyebilir. Özellikle çocuk bu sürecin suçlusu olarak kendisini algılayabilir; bu durum çocuğun değersizlik duygusu yaşamasına ve sosyal ilişkilerden geri çekilmesine neden olabilir. Çocuğun ilk soysal ilişkilerini ailesiyle kurduğu ve onlardan aldığı sosyal destekle sağlıklı sosyal ilişkiler kurabileceği düşünülmektedir. Anne –babadan birinin yoksunluğu çocuğun aile desteğini daha az hissetmesine neden olabilir; böylece çocuğun sosyal ilişkilerinde çekingenlik, güvensizlik, kendi haklarını koruyamama gibi olumsuzluklar ortaya çıkabilir.

Bu konuda özellikle parçalanmış aileler başta olmak üzere tüm aileler çocuklarının atılgan davranışlarını destekleyebilirler. Öğrencilerin atılgan davranışlar edinebilmesi amacıyla okullarda ailelere yönelik olarak aile-çocuk iletişimi, atılganlık gibi konularda aileleri bilinçlendirici seminer ve eğitim çalışmaları gerçekleştirilebilir. Ayrıca okullarda çocuklara yönelik olarak da atılganlık eğitimi çalışmaları yapılabilir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuçta ise sınıftaki öğrenci sayısı az olan öğrencilerin atılganlık puanlarının öğrenci sayısı çok olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmacı tarafından yapılan yurtiçi ve yurtdışı alanyazın taramasında atılganlığın değişik değişkenlere göre incelendiği görülmüştür Tekin ve Kapancı, (2010); Erdoğan ve Uçukoğlu, (2011). Ancak atılganlığın sınıftaki öğrenci sayısının az veya çok olmasına göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonucundan hareketle sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça öğrencilere harcanan zamanın, gösterilen ilginin, yapılan rehberliğin vb. daha fazla sayıda öğrenci tarafından paylaşıldığı; öğrenci sayısı arttıkça öğrencilerin düşüncelerini ve duygularını ifade etme fırsatını daha az bulabilecekleri düşünülmektedir. Pedagojik açıdan sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılmasının yararlı olacağı eğitim bilimcileri tarafından önerilmektedir Ateş,(2011).

Yapılan çalışma sonucunda yakın arkadaşı olan öğrencilerin yakın arkadaşı olmayanlara göre atılganlık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan yurtiçi ve yurtdışı alanyazın taramasında benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal ilişkilerin başlatılması ve sürdürülmesinde önemli bir yeri olan arkadaşlık ilişkilerinin yokluğu veya azlığı çocukta yalnızlık, çekingenlik, kendi hakkını savunamama, değersizlik, güvensizlik gibi olumsuz durumlara yol açabileceği düşünülmektedir. Bu konuda gerek aileler gerekse eğitimciler çocukları ekip halinde çalışmayı gerektirici, sosyal ilişki kurabilecekleri, atılganca davranabilecekleri etkinliklere yönlendirebilirler.

Araştırma sonucunda sosyal etkinliğe katılan öğrencilerin sosyal etkinliğe katılmayanlara göre daha atılgan oldukları görülmüştür. Araştırmacı tarafından yapılan yurtiçi ve yurtdışı alanyazın taramasında atılganlığın farklı değişkenlere göre incelendiği görülmüştür Bal, (2006); Ateş, (2011). Fakat atılganlığın sosyal etkinliklere katılıp – katılmama durumuna göre incelediği bir araştırma tespit edilememiştir. Çocuklar sosyal etkinliklerde yer aldıkça hem kendi duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilme fırsatı bulabilecekler hem de başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenebileceklerdir. Sosyal bir beceri olarak değerlendirilen atılganlık becerisinin sosyal etkinliklerle geliştirilebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda aile ve öğretmenler çocukları sosyal etkinliklere katılmaları doğrultusunda teşvik edebilirler.

Yapılan çalışma sonucuna göre öğrencilerin atılganlık puanları akademik yönden başarılı olup – olmamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Yapılan alanyazın taramasında araştırmacıların farklı sonuçlara ulaştıkları görülmüştür. Gökalan (2000); Arbona ve diğ. (2002); Bal (2006) atılganlık ile akademik başarı arasında bir ilişki bulamamışlardır. Kılınç (2011) ise öğrencilerin atılganlık puanlarının akademik başarılarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Araştırma sonuçlarındaki bu farklılığın çalışma gruplarının özelliğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Atılganlık konusunda araştırma yapacak araştırmacılara yönelik ise şu önerilerde bulunulmuştur. Araştırma örneklemini sadece Erzurum il merkezinde eğitim-öğretime devam eden ilköğretim 5. sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Benzer bir araştırma daha geniş örneklemeler üzerinde yapılabilir. Araştırmada değişkenler parçalanmamış aileye

sahip olup –olmama, sınıftaki öğrenci sayısının az veya çok olması, yakın arkadaşın olup - olmaması, sosyal etkinliklere katılıp – katılmama ve öğrencilerin akademik yönden başarılı olup -olmamaları ile sınırlı tutulmuştur. Benzer bir çalışma farklı değişkenler ile de yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, V. N. ve Whirter M. J. (2000). Ergen ve çocukla iletişim (öğretme, destekleme ve çocuk yetiştirme sanatı), Us-A Yayıncılık:Ankara.
- Acar, V. N. ve diğ. (2008). Üniversite öğrencilerinin güvengenlik düzeylerinin incelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (35), 342–350.
- Akbaba, S. (1994), *Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgecilik üzerindeki etkisi*. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Alberti, R., Emmons, M. (2002), Kendinize yatırım yapın, (Çev. Katlan, S.), HYB Yayıncılık: Ankara.
- Arbona, C., diğ. (2002). Relation between assertiveness, academic self-efficacy, and psychosocial adjustment among international graduate students, Journal of College Student Development, 43 (5), 632-642.
- Arı, R. (1989). *Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı özlük niteliklerinin ben durumlarına, atılganlık ve uyum düzeylerine etkisi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ateş, B. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile atılganlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bal, E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin benlik alguları ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayraktutan, E. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın lise öğrencilerinin atılganlık düzeyine etkisi (ticaret meslek lisesine deneysel bir uygulama)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Biçer, E. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin atılganlık ve sosyal yetkinlik beklenti düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Cooley E. L. ve Nowicki, S. (1984). Locus of control and assertiveness in male and female college students, *The journal of psychology*.117(5), 85–87.
- Deniz, M. E. (1997). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve kültürel farklara dayalı atılganlıkları üzerinde bir atılganlık eğitimi denemesi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dinçer, F. (2008). *Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri*, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Dökmen,Ü.(1995). *Sosyometri ve psikodrama*, Sistem yayıncılık:İstanbul.
- Efe, M. (2007). *14- 16 yaş grubu bireylerde spor çalışmalarının sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık üzerine etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Erdoğan,Ö ve Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 51–72
- Gökalan, Z.B. (2000). *İlköğretim okulu öğrencilerinin (12- 14 Yaş) benlik tasarımı, atılganlık ve kendini açma düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hurt, V. K. (1986). The effect of assertiveness training on the aggressive behavior, self concept, locus of control and classroom behavior delinquent adolescent males, *Dissertation Abstracts*. 47(2), 773–774.
- Karakoyun, K. (2011). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kılınç, H. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik tasarımlarının atılganlık düzeyi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Kimble, C. E. ve diğ. (1984). Sex, age and cultural differences in self-reported assertiveness, *Psychological reports*, (55), 419- 422.
- Langrish, S.V. (1981). Assertiveness training improving interpersonal relations, *Gower Publishing Comparative*, 12, 71–72
- Lazarus, A.(1973). On assertive behavior, *Behavior Therapy*, (4), 697–699.
- Mays,W.(1996). The efficacy of a brief classroom format assertiveness training program on assertive behavior, assertiveness knowledge, anxiety and locus of control in fifth-grade students, *Dissertation abstracts*, 57(05), 123–125.
- Ockey,G.(2011) Self-Consciousness and Assertiveness as Explanatory Variables of L2 Oral Ability: A Latent Variable Approach. *Language Learning*, 61(3), 968–989.
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Segal, D. (2005) Relationships of assertiveness, depression, and social support among older nursing home residents, *Language Learning*, 61(3),968–989.
- Soares, E. J. (1984). Effects of the pectancy messages, locus of control and gender upan percerved communication apprehension and assertiveness. *44(88)*, 2293
- Tan, S. (2006) *Ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının atılganlık düzeyi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekin, S. ve Kapanıcı, İ. (2010). Sosyal bilgiler eğitimi öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumlarının atılganlık durumlarına etkisi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (1)51-66
- Topukçu, H. (1982) *Atılganlık eğitiminin ilkokul çocuklarının atılganlık düzeyine etkisi*, Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Uğurlu, U. (1994). *Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler ile ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerin özsaygı ve atılganlık düzeyleri açısından karşılaştırılması*, Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Uşaklı, H.(2006). *Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim v. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik saygısı-*

na etkisi, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Voltan, N. (1980). Rathus atılganlık envanteri geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Türk Psikolojisi Dergisi*, 3, (10).

Waksman,S.A.(1984). Assertion training with adolescent, *Adolecence*, (29), 123–130.

Yatağan, T. (2005). *Atılganlık eğitimi programının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyine etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zengin, F. (2008). *Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4.-5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stilleri ve atılganlık becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

GENİŞ İNGİLİZCE ÖZET (Extended Summary)

Purpose:

The purpose of this study is to investigate the assertiveness scores of the 5th grade students according to the several variables (having broken up family or not, the number of students in the class, having close friends, participating in social activities, academic success)

Method:

The study group consists of the total number of 571, of whom 270 of them are girls, and 301 of them are boys studying in 2011-2012 Education Year. In the study, “Personal Data Form” which has been developed by the researcher, and assertiveness measurement test developed by Topukçu (1982) have been utilized. In the process of analysis, independent groups t test has been used.

Results:

The data acquired during the research of the investigation of the 5th grade students’ assertiveness scores in terms of several variables has been analyzed using t test. As a result of the study, it has been found out that assertiveness scores of the 5th grade students vary in accordance with the several variables (having broken up family, the number of the students, having close friends, participating in social activities). Besides , according to results, academic success do not differentiate meaningfully in terms of their assertiveness scores.

Discussion:

In consequence of the study, it has been observed that the children whose families are together are more assertive than the ones whose families are separate. There are some studies that support the results of this study Biçer,(2009), Uğurlu,(1994) whi-

le there are some others Karakoyun,(2011) contradicting with the results. It is considered that these differences result from different group characteristics.

Another result gained through the study is that the students having less number of students in their class have scored higher assertiveness compared to the ones having higher number of students. When the results have been reviewed, it is considered that as the number of the students in the class increases, the time spent with each student, the amount of care and consultancy etc. are shared among students, thus the opportunity to express ideas and feelings lessens. It is pedagogically suggested by the experts that any possible decrease in the number of the students in a class should be quite beneficial.(Ateş, 2011)

As a result of the study, the students having close friends have scored higher assertiveness compared to the ones that do not have any close friends. Absence or presence of friendship relations that have an essential place in initiating and maintaining social relations are considered to cause negative emotional situations such as loneliness, shyness, feeling of worthlessness, lack of confidence.

Research results have revealed that the students participating in social activities have higher assertiveness scores compared to the ones who do not participate in any social events. As they participate in such kind of events, they not only have the opportunity to express their feeling and ideas, but also learn to respect others' rights. Regarded as a social skill, assertiveness ability can be improved through social activities. Therefore, parents and teachers may encourage the children to take part in social activities.

According to results, assertiveness scores of the students do not differentiate meaningfully in terms of their academic success. In an overall scanning process about the field of study, it has been found out that there are some studies that have similar results Gökalan, (2000); Arbona and others, (2002); Bal (2006) while there are some others contradicting with the study Kılınç, (2011). It is considered that the different results are due to the different group characteristics.

Conclusion:

According to the results of the study, the assertiveness scores of the students having separate families have differences compared to the students having their families together. Moving from this argument, it has been thought that the protection of the family integrity is important in order to have assertive generations. In addition, according to this study, the students having fewer students in their class have shown a significant difference compared to those having more crowded class. Pedagogically, this situation has been thought to be more appropriate to educate more assertive individuals. The assertiveness scores of those having a close friend have shown a positive difference compared to those who do not have any close friend. Absence or presence of friendship relations that have an essential place in initiating and maintaining social relations are considered to cause negative emotional situations such as loneliness, shyness, feeling of worthlessness, lack of confidence. Research results have revealed that the students participating in social activities have higher assertiveness scores compared to the ones who do not participate in any social events. Regarded as a social skill, assertiveness ability can be improved through social activities. According to results, assertiveness scores of the students do not differentiate

meaningfully in terms of their academic success. According to this finding, it can be argued that academic success doesn't have any influence on the assertiveness scores significantly.